

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота
з японської філології
на тему:

СПОСОБИ ТРАНСЛІТЕРАЦІЇ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

Студентки групи Пяп 02-19
факультету східної і слов'янської філології
денної форми навчання
Освітньої програми:
Японська мова і література та переклад,
західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.069 Східні мови та
літератури (переклад включно),
перша – японська
Галицької Анастасії Олександрівни

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Свердлова Тетяна Геннадіївна

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ПОНЯТТЯ ТРАНСЛІТЕРАЦІЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ТРАНСКРИПЦІЇ.....	4
1.1. Транслітерація.....	4
1.2. Практична транскрипція.....	4
1.3.Застосування транслітерації та практичної транскрипції.....	5
1.4.Різниця між транслітерацією та практичною транскрипцією.....	6
РОЗДІЛ 2 Способи передачі японської мови латиницею.....	9
2.1. Передача японської мови латиницею.....	9
2.2. Системи передачі латиницею.....	
ВИСНОВКИ.....	
РЕЗЮМЕ 概要.....	
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	

ВСТУП

У сучасному світі глобалізація суттєво впливає на різні сфери життя, що вимагає використання термінів та слів іноземного походження. Однак, щоб правильно використовувати ці запозичення, необхідно адекватно передавати їх на мову, на яку перекладається. Це призводить до появи різних методів передачі, кожен з яких має свої переваги та недоліки.

Це дослідження **актуальне**, оскільки в сучасний час неможливо обходитись без використання запозичень при спілкуванні на різні теми. Проте важливо правильно передавати ці запозичення на відповідну мову, і часто ми можемо спостерігати помилки у цьому процесі.

Метою цього дослідження є аналіз методів передачі лексики з японської мови на інші мови шляхом транслітерації та практичної транскрипції. Дослідження спрямоване на виявлення спільних та відмінних особливостей цих методів та визначення їх переваг і недоліків з точки зору японської мови. Також буде досліджено внесок українських японістів у розвиток систем передачі японської мови на українську. Крім того, планується порівняння різних систем передачі на практиці та виявлення поширених відхилень від офіційних систем.

У процесі роботи було використано такі **методи дослідження**:

- метод аналізу та усвідомлення структур різних систем;
- порівняльний метод для визначення відмінностей різних систем для різних мов;
- лексикографічний метод для визначення застосовуваності різних систем для різних мов.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, резюме та списку літератури.

РОЗДІЛ 1

ПОНЯТТЯ ТРАНСЛІТЕРАЦІЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ТРАНСКРИПЦІЇ

1.1. Транслітерація.

Транслітерація, або — механічна передача тексту й окремих слів, які записані однією графічною системою, засобами іншої графічної системи при другорядній ролі звукової точності, тобто передача однієї писемності літерами іншої.

Транслітерація має за мету спростити друкований набір або замінити менш відомий алфавіт відомим. Цей метод застосовується для географічних назв, власних імен та термінів, які мають міжнародне визнання. Під час перекладу цих термінів з однієї мови на іншу, бажано дотримуватися точності або зберігати буквений вигляд назви або відтворювати її звучання. Це пояснюється тим, що жоден існуючий алфавіт не забезпечує повну відповідність між написанням і вимовою.

З посиленням міжнародних контактів транслітерація набуває особливої важливості. Це призводить до необхідності створення універсальних систем транслітерації, які б дозволяли однозначно передавати звукову форму слів і назв у різних мовах.

1.2. Практична транскрипція.

Практична транскрипція — один із типів транскрипції, який передбачає запис засобами національного алфавіту іншомовних власних назв, термінів та інших неперекладних слів.

Практична транскрипція не виходить за межі знаків алфавіту мови, що запозичує. Наприклад, цей метод передачі іноземних слів використовує лише 33 літери української абетки без використання додаткових знаків.

У випадку, коли в мові, яку запозичують, відсутні певні фонемі, їх замінюють близькими звучанням фонемами, що існують у власній мові.

Практична транскрипція застосовується у спеціальній літературі, при перекладах номенклатурних списків, преїскурантів, технічної документації, географічних карт, туристичних путівників та інших сферах, де точність передачі іноземних слів є важливою.

1.3. Застосування транслітерації та практичної транскрипції.

Транслітерація є важливим і практично значущим інструментом, особливо в контексті міжнародних контактів. Вона застосовується для спрощення друкарського набору або для заміни менш відомого алфавіту відомим.

Транслітерація використовується для передачі географічних назв, власних імен, назв книг, журналів, доповідей, міжнародних телеграм, бібліотечних документів та термінів, що отримали міжнародне визнання. При цьому, важливо дотримуватися точності та збереження буквеного вигляду топонімів та власних імен, або відтворення їх звучання. Це пояснюється тим, що жоден з існуючих алфавітів не забезпечує повної відповідності між написанням і вимовою, що часом призводить до випадків, коли слово пишеться однаково, але читається по-різному.

Практична транскрипція застосовується у випадках, коли переклад іншомовних слів стає неможливим або небажаним з різних причин, зокрема при передачі власних назв і термінів. Цей підхід дозволяє включати іншомовні слова в текст без їх перекладу, дозволяючи їм функціонувати як слова в даній мові. Практична транскрипція фактично запозичує іншомовні слова, що дозволяє їм існувати в контексті даної мови без необхідності перекладу.

Спочатку завдання практичної транскрипції вирішувалося вручну шляхом створення систем правил транскрипції для різних пар мов. Ці системи використовувалися як методичні керівництва для перекладачів. Для допомоги іноземцям на вуличних та дорожніх знаках, назвах станцій громадського транспорту та інших місцевостей часто використовуються латинські літери. Також транслітерація використовується для написання назв фірм на експортних товарах, транскрибування японських слів у двомовних словниках та інших ситуаціях.

Транслітерація є важливим і широко використовуваним засобом для передачі географічних назв та власних імен. Незважаючи на перший погляд простоту цього завдання, яке полягає у заміні одних літер іншими, транслітерація часто викликає значні труднощі. Ці труднощі виникають через те, що склад алфавіту однієї мови не завжди збігається зі складом алфавіту іншої мови. Це може призводити до неоднозначності та різних варіантів транслітерації, особливо коли маємо справу з мовами, що мають різні системи письма та звукоутворення. Тому важливо мати чіткі правила транслітерації для кожної конкретної мовної пари, щоб забезпечити послідовність та однозначність при передачі імен та назв.

1.4. Різниця між транслітерацією та практичною транскрипцією.

За думкою Л. Р. Зіндера, коли чиста транслітерація є неможливою, то застосовується часткова або практична транскрипція. Важливо розуміти, що така транскрипція є умовною, оскільки вона передає лише приблизний звуковий еквівалент слова, здійснюючи його засобами мови, що запозичує. Чисту транслітерацію часто не використовують навіть тоді, коли вона технічно можлива, оскільки вона відриває написання від вимови.

Так, транслітерація часто застосовується до мертвих мов, таких як санскрит, давньоперська та інші, де оригінальний алфавіт може бути маловідомим або важким для розуміння. Також транслітерація використовується для живих мов, які мають специфічні алфавіти, наприклад, арабська та інші. При транслітерації живих мов зазвичай обирається компромісний підхід, щоб врахувати звуковий аспект і не віддалити слово від його живого звучання.

Транслітерація, на відміну від практичної транскрипції, орієнтується на графічну систему або набір правил, а не на конкретну мову. Тому в процесі транслітерації можуть бути введені додаткові літери або діакритичні знаки, які не існують у вихідній мові, але необхідні для передачі правильного звучання або графічного вигляду слова в мові призначення. Таким чином, транслітерація враховує як графічні особливості слова, так і його звучання у відповідній мові.

Транслітерація та практична транскрипція часто використовуються у поєднанні, оскільки вони доповнюють одна одну і забезпечують більш повну передачу мовних елементів. Що стосується визначення цих термінів та їх особливостей, то дійсно існує різноманітність поглядів серед авторів, що може викликати певну плутанину.

Однак, що стосується японської мови, можна виділити деякі суттєві різниці між транслітерацією та практичною транскрипцією. Основна різниця полягає у тому, що транслітерація спрощує передачу японських символів у латинську абетку, де кожен символ відповідає певній латинській літері або комбінації літер. В той же час, практична транскрипція зазвичай старається відтворити звучання японської мови з використанням латинських літер та діакритичних знаків, що дає більш точне наближення до фонетики. Таким чином, транслітерація зосереджується на графічному аспекті, тоді як практична транскрипція більше звертається до звучання мови.

Загалом, використання транслітерації та практичної транскрипції залежить від конкретного контексту та мети передачі інформації. Обидва підходи мають свої переваги і обмеження, і їх використання варіюється залежно від потреб користувачів та вимог комунікації.

РОЗДІЛ 2

СПОСОБИ ПЕРЕДАЧІ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ ЛАТИНИЦЕЮ

2.1 Передача японської мови латиницею.

Джеймс Хепберн розробив найпоширенішу систему латинізації, відому як система Хепберна. Айкіцу Танакадате створив системи Кунрей і Ніппон. Елеонора Джорден запропонувала систему JSL (ISO — International Standard Organisation) для латинізації японської мови [18Japanese: The Spoken Language].

У Японії, окрім японської писемності, поширення також має латинська транскрипція (ромаджі), що іноді називається "римськими знаками". Японська латиниця використовується в трьох основних функціях: як прихильниками латинізації японської писемності, як допоміжний інструмент для іноземців або для досягнення фонетичної точності і стилістичного застосування. Іноді американізм, хоча зазвичай записуються катаканою, також можуть включатися в текст в оригінальному записі.

Ці різні системи латинізації використовуються залежно від контексту та мети, і вони надають можливість передати японські слова та вимову за допомогою латинського алфавіту. Кожна система має свої особливості і призначення, і їх вибір залежить від потреб користувача та конкретної ситуації.

Згідно Гріса С., перша практична транскрипція японської мови була створена американським лікарем, який жив тоді в Йокогамі, доктором Джеймсом Хепберном.

У 1867 році він видав перший японсько-англійський словник.

Система Хепберна набула великої популярності як "стандартна" система транслітерації в Японії.

У 1885 Айкіцу Танакадате розробив власну систему транслітерації для точного передавання написання японських слів.

Система Танакадате була призначена для наукового використання і мала за мету передати написання японських слів за допомогою латинського алфавіту.

Таким чином, на етапі розвитку системи транслітерації в Японії з'явилися дві основні системи: Хепберна, яка стала "стандартною", і система Танакадате, яка була використана для наукових цілей.

Ці системи мають свої відмінності і підходять для різних цілей. Хепберн більше підходить для загального використання та комунікації, тоді як система Танакадате була спрямована на точне передавання написання слів у наукових контекстах.

В історії латинізації японської мови було кілька змін і змішаних підходів. Згідно з вказаними даними, у 1937 році була затверджена "японська" система латиниці, але під впливом американського окупаційного уряду в 1945 році латиниця Хепберна була відновлена. В 1989 році ISO затвердила систему "японської ромаджі" як офіційну систему латинізації, але її прийняття на міжнародному рівні було обмеженим.

Згідно з наданою інформацією, система Хепберна має офіційний статус в американських і англійських стандартах транскрипції японських слів в англійській мові і використовується офіційно в японському МЗС та міністерстві транспорту. Водночас, постанови ISO про японську ромаджі були ігноровані.

Варто зазначити, що питання латинізації мови є складним і може мати політичні, культурні та інші соціокультурні аспекти, які впливають на вибір конкретної системи транслітерації. Рішення про прийняття тієї чи іншої системи латинізації залежить від багатьох факторів та інтересів різних сторін.

Система Ніппон, як попередник системи Кунрей, дійсно має багато спільного з нею і використовує подібні принципи передачі японських слів латиницею. Однак, існують відмінності, які виникли внаслідок послаблень і компромісів, зроблених у системі Кунрей.

Система Ніппон була спрямована на транслітерацію японських слів з великою точністю, тобто на максимально вірне передавання їхнього написання. Затвердженням Ніппон система отримала статус транслітерації.

У системі Кунрей, внаслідок змін, що були зроблені, принципи транслітерації були поєднані з елементами практичної транскрипції. Це означає, що окрім передачі точного написання, система Кунрей також намагається враховувати фонетичні особливості та вимову японських слів. Таким чином, Кунрей має більш практичне спрямування, спрощуючи вимову та звучання японських слів за допомогою латинських літер.

Враховуючи ці відмінності, можна сказати, що система Ніппон є більш точною транслітерацією, тоді як система Кунрей має певні компроміси та практичність, зосереджуючись на вимові та звучанні слів.

Одним з недоліків систем транслітерації і транскрипції є можливість неправильної вимови деяких слів, особливо для тих, хто не є носіями японської мови. Це може бути спричинено різницею у фонетичних системах між японською та іншими мовами, а також складністю передачі певних звуків за допомогою латинських літер.

Система Хепберна, яка вносить зміни до приголосних залежно від вимови, спрямована на досягнення гармонії між візуальним і слуховим сприйняттям. Проте, це може призвести до виникнення складнощів у словозмінній системі, оскільки зміна приголосних може ускладнити правильне визначення інших граматичних формантів або розпізнавання слова в цілому.

Таким чином, існує баланс між точністю передачі і звуковим сприйняттям при використанні систем транслітерації та транскрипції. Важливо мати на увазі, що ці системи є лише наближеними способами передачі звучання слів і не

можуть передати всю мовну реалію. Для кращого розуміння вимови та звучання японських слів рекомендується звертатися до носіїв мови, аудіо- або відеоматеріалів, які демонструють правильну вимову.

З впровадженням комп'ютерних технологій і Інтернету границі між різними системами транслітерації та транскрипції стали менш виразними. Завдяки можливостям комп'ютерних програм і систем автоматичного перекладу, стало можливим відображати різні варіанти латинізації японських слів залежно від контексту або користувацьких налаштувань.

Це привело до зростання філософії "підійде що завгодно", де відображення правильного символу або форми залежить від індивідуальних налаштувань, вимог користувача чи конкретного контексту. Це дає більшу гнучкість у виборі системи латинізації та задоволенні потреб різних користувачів.

Проте, варто зазначити, що такий підхід може створювати певний ступінь незгоди і непослідовності в передачі японських слів латиницею. Враховуючи, що існують різні системи транслітерації та транскрипції зі своїми власними правилами, використання "підійде що завгодно" може призвести до неоднозначності та ускладнення сприйняття.

Отже, хоча комп'ютерні технології дають більшу гнучкість у виборі системи латинізації, важливо зберігати увагу до правильного використання та контекстуального розуміння при передачі японських слів латиницею.

РОЗДІЛ 3

УКРАЇНСЬКІ СПОСОБИ ПЕРЕДАЧІ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

3.1. Система І. П. Бондаренка.

В українському мовознавстві була спроба припасувати систему Поліванова до української мови. І. П. Бондаренко використовував цю систему на практиці у своїх українсько-японських словниках, статтях та книгах.

Для опису системи розглянемо джерела автора. Вимова японських

звуків [t] (ISO — International Standard Organisation) [18у позиції перед голосним [i]) та [t'] (ISO — International Standard Organisation) [18в усіх фонетичних позиціях) дійсно наближається до вимови української африкати [ч]. Український приголосний [ц'], як на його думку, значно більше відрізняється від японських звуків [t] та [t'] (ISO — International Standard Organisation) [18з чим, наприклад, не згоден М. С. Федоришин), ніж відповідні українські глухі передньоязикові [т] і [т']; написання яких він і обстоює в цих випадках: [омотя].; [тьо].; [тікаку-ні].; [дзітті-но].

Виняток, на думку дослідника, слід робити лише для звукосполучень [t(ISO — International Standard Organisation) [18ts)) + [u], як це роблять вчені Дж. Хепберн і Є. Д. Поліванов, чії практичні транскрипції все ж дотримуються певної «золотої середини» між фонематичним і фонетичним принципами транскрибування японських звуків: [цуйої] — сильний, [мацу] —] — сильний, [мацу] — сосна.

За своєю вимовою японські приголосні [g] і [g'] дуже близькі до українського задньоязикового дзвінкого [г], тому й позначати їх у практичній транскрипції японських слів необхідно відповідною літерою українського алфавіту: [генгоакуся], [гьогьō] — граматика].

Щоб позначити твердий приголосний [n] і роздільну вимови наступного голосного звука можна використовувати апостроф або дефіс. У російській транскрипції Поліванова для цього використовується твердий знак — [ъ]. На думку Бондаренко, дефісне написання в цьому випадку має ту перевагу, що не лише розділяє суміжні звуки, але й наочно віддзеркалює морфемний склад японського слова, оскільки така вимова приголосного [n] зустрічається виключно на стику двох корневих морфем: [дзен-ей] — авангард.

Маємо обов'язково відзначати чергування звуків [n] та [m], яке відбувається лише всередині лексем на кінці деяких кореневих морфем. Хоча в японській слова і записуються однаково — з [n], але в позиції перед приголосними [m], [p] та [b] звук [n] чергується з [m].: [сампо] — прогулянка; [сімбун] — газета.

3.2. Система О. О. Коваленка.

О. О. Коваленко наводить систему, яка дуже відрізняється від запропонованої вище. Знову ж таки, розглянемо систему з позиції її автора.

Важливе питання пов'язане із палаталізованими приголосними [s, z, c]. У працях з японської фонетики другої половини XX ст. фонетична транскрипція цих звуків записувалася як [ʃ], [d͡ʒ] ([ʒ]), [t͡ʃ], а на початку XXI ст. — як [ɕ], [d͡ʒ], [d͡ʒ] ([ʒ]), [t͡ʃ], а на початку XXI ст. — як [ɕ], [d͡ʒ]] (ISO — International Standard Organisation) [18[ʒ] ([ʒ]), [t͡ʃ], а на початку XXI ст. — як [ɕ], [d͡ʒ]], [t͡ʃ], [d͡ʒ] ([ʒ]), [t͡ʃ], а на початку XXI ст. — як [ɕ], [d͡ʒ]], а на початку XXI ст. — як [ɕ], [d͡ʒ], [d͡ʒ]] (ISO — International Standard Organisation) [18[z]], [t͡ɕ], [d͡ʒ]]. Оскільки найближчими відповідниками палаталізованих [s, z, c] є українські напівпом'якшені шиплячі [ш'] [ʃ], [d͡ʒ] ([ʒ]), [t͡ʃ], а на початку XXI ст. — як [ɕ], [d͡ʒ]], /дж'/ [d͡ʒ] ([ʒ]), [t͡ʃ], а на початку XXI ст. — як [ɕ], [d͡ʒ]], /ч'/ [t͡ʃ], [d͡ʒ] ([ʒ]), [t͡ʃ], а на початку XXI ст. — як [ɕ], [d͡ʒ]], Коваленко використовує їх у новій системі транскрипції.

У системі Є. Поліванова ці приголосні подаються як [с'] [s], [дз'] [d͡z], [т'] [t], що пов'язано із твердістю шиплячих у російській мові (ISO — International Standard Organisation) [18такий запис обстоює й І. Бондаренко). Старі способи транскрибування недоцільні, тому що:

а) акустично українські ш, дж, ч ближче до японських палаталізованих шиплячих ніж с, дз, т (ISO — International Standard Organisation) [18ц);

РОЗДІЛ 4

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ РІЗНИХ СПОСОБІВ ПЕРЕДАЧІ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

4.1 Японська кухня.

Японська кухня справді набуває все більшої популярності по всьому світу, і суші є одним з найвідоміших та найпопулярніших японських страв. Однак, передача деяких аспектів японської кухні може бути спірною через культурні та кулінарні відмінності між різними країнами. Деякі японські страви можуть

бути адаптовані до місцевих смаків та інгредієнтів, що може призводити до різних варіацій та інтерпретацій.

Ось деякі з найпопулярніших японських страв, що можуть мати спірні моменти в передачі: 寿司 すし, 刺身 さしみ, 天ぷら ぷら てんぷら, 鉄板焼き きてっぱん やき, 炒飯 チャーハン, 又焼き チャーシュー, つけ麺 つけめん, 豚カツ とんかつ, 蕪 / 萌 やし やし もやし, 海藻 かいそう, 椎茸 / 香蕈 シイタケ, ラーメン.

1) склад « し » передається однаково у системах Поліванова, Спальвіна та Позднєєва та подібно до системи Бондаренка; якщо ж взяти до уваги не лише кириличну подібність, то Ніппон та Кунрей також входять до групи подібності — «си», «сі» та «si» відповідно. Таким чином в іншу групу подібності входять Хепберн та Коваленко — «shi» та «ші»;

2) склад « ち » передається подібно у системах Поліванова та Бондаренка; системи Спальвіна та Позднєєва об'єднує передача його як «ци»; якщо ж взяти до уваги не лише кириличну подібність, то Ніппон і Кунрей також входять до групи подібності з Полівановим та Бондаренком — «ti», «ти», «ті» відповідно. Таким чином в іншу групу подібності входять Хепберн та Коваленко — «chi», «чі»;

3) подовження голосних передається однаково у Поліванова та Спальвіна та подібно до системи Бондаренка — двокрапкою; Позднєєв користується додатковими буквами, що позначають продовження того ж самого кінцевого звуку; у Коваленка та Хепберна — за допомогою макрона; Кунрей та Ніппон у даному випадку відрізняються передачею за допомогою циркумфлекса;

4) передача голосного «*え*» окремо та у складі подібне у всіх, окрім системи Спальвіна, згідно якої цей склад позначається як «е»;

5) склад «*ん*» перед [m, b, p] за латинськими системами Ніппон та Кунрей передається як «n», в той час як у Хепберна він передається як «m»; у всіх кириличних системах — як «м»;

6) склад «*ん*» перед голосними за всіма латинськими системами передається як «n'», подібно передається вона і у кириличній системі Коваленка — «н'», У системі Поліванова — «нь», а у системах Спальвіна, Позднеева та Бондаренка — «н-».

Стосовно подовження слід зауважити, що слова «炒飯», «*又焼き*» також часто зустрічаються у спрощеній формі «Тяхан», «Тясю» в російській, «Тяхан» або «Чяхан», «Тясю» або «Чяшю» в українській, що можна впевнено вважати за загальноприйнятю помилку саме з наукової точки зору. Напроти, в англійській слова передаються із необхідним подовженням голосного. При цьому слід наголосити на передачі слова «*鉄板焼き*» у спрощеній формі «Террапуакі» в англійській, де чітко прослідковується помилка у передачі «*ん*» перед голосними. Також у загальний вжиток у нестандартній з наукової точки зору формі увійшли такі слова, як «*寿司*», «*刺身*», що використовуються у формі «Суши», «Сашими» в російській.

4.2. Бойові мистецтва.

Японські види спорту та бойових мистецтв мають багату історію та культурну спадщину. Деякі з них стали популярними по всьому світу, тоді як інші залишаються менш відомими за межами Японії. Ось декілька найпопулярніших японських видів спорту та бойових мистецтв: 相撲 すもう,

柔道 (じゅうどう), 剣道 (けんどう), 空手(からて), 合気道 (あいきどう), 弓道 (きゅうどう), 武術 (ぶじゅつ), 流鏝馬 (やぶさめ), 柔術 (じゅうじゅつ), 古武術 (こぶじゅつ).

1) склад « じ » передається однаково у системах Поліванова та Спальвіна та подібно до системи Бондаренка; Позднєєв передає склад « じ » через «зи»; якщо ж взяти до уваги не лише кириличну подібність, то Ніппон і Кунрей також входять до групи подібності з Полівановим, Спальвіним та Бондаренком — «зі», «дзи», «дзі» відповідно. Таким чином в іншу групу подібності входять Хепберн та Коваленко — «жі», «джі»;

2) подовження голосних передається однаково у Поліванова та Спальвіна та подібно до системи Бондаренка — двокрапкою; Позднєєв користується додатковими буквами, що позначають продовження того ж самого кінцевого звуку; у Коваленка та Хепберна — за допомогою макрона; Кунрей та Ніппон у даному випадку відрізняються передачею за допомогою циркумфлекса;

3) передача кінцевої складової « いゝ » є подібною у Поліванова, Спальвіна та Коваленка — «й»; у Позднєєва вона передається як «и»; у Хепберна, Ніппон і Кунрей — «і»; система Бондаренка у даному випадку є унікальною — передача за допомогою «ї»;

4) передача голосного « え » окремо та у складі подібно у всіх, окрім системи Спальвіна, згідно якої цей склад позначається як «е».

Стосовно подовження слід зауважити, що слова «相撲», «柔道», «剣道», «合気道 » також часто зустрічаються у спрощеній формі «Сумо», «Дзюдо», «Кэндо», «Айкидо» в російській, «Сумо», «Дзюдо» або «Джюдо», «Кендо», «Айкідо» в

українській, «Sumo», «Judo», «Kendo», «Aikido» в англійській, що можна впевнено вважати за загальноприйнятю помилку саме з наукової точки зору.

ВИСНОВКИ

Дослідження та аналіз систем транслітерації та практичної транскрипції японської мови є важливими для подальшого розвитку та уточнення передачі японських слів і виразів. Існують різні системи транслітерації та практичної транскрипції, але ще не вирішено всі аспекти цієї проблеми.

Політерна передача слів за допомогою транслітерації не завжди можлива повністю, оскільки деякі слова можуть бути спотворені. Зазвичай використовується компромісний підхід, де потрібно враховувати звукові

аспекти. На відміну від цього, практична транскрипція орієнтується на конкретну мову і використовує окремі літери та діакритичні знаки.

У загальному, оптимальним підходом є використання комбінації транслітерації та практичної транскрипції для найточнішої передачі слів за допомогою алфавіту мови, на яку перекладається японська лексика. Вибір між транслітерацією та практичною транскрипцією повинен залежати від поставленої мети і обґрунтованого вибору.

Враховуючи значні відмінності між японською та європейськими мовами, як у графіці, так і у фонетиці, дискусії навколо систем передачі активно тривають. Питання про розбіжності між транслітерацією та практичною транскрипцією є одним з центральних аспектів цієї дискусії. Різні автори використовують різні терміни та підходи, тому важливо детально вивчати структуру кожної системи та проводити їх порівняльний аналіз. Загалом, можна виділити "міксові" системи, які є компромісом між двома типами передачі, а також "чисті" системи, що використовують тільки транслітерацію або тільки практичну транскрипцію.